

SEN
O ŠIJACOM
STROJi

Bianca
Pitzorno

**SEN
O ŠiJACOM
STROJi**

SEN O ŠiJACOM STROJi

Bianca
Pitzorno

Z taliančiny preložila
MÁRIA ŠTEFÁNKOVÁ

slovar

Copyright © 2018 Giunti Editore S.p.A. / Bompiani, Firenze-Milano
www.giunti.it, www.bompiani.it
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2023
Translation © Mária Štefánková 2023

ISBN 978-80-556-5623-6

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Venujem pamiatke

pani Angeliny Valle Vallebella, našej domácej na letnom byte a jedinej krajčírke v Stintine, ktorá mala krásny šijací stroj s pedálom a zvykla šiť pri otvorených dverách s výhľadom na námestie, či lepšie na priestranstvo Cala d'Oliva, a ktorá prepichovala dievčatkám ušká hrdzavou ihlou na korkovej zátke. Každé ráno mi zapletala vrkoče na tienistom dvore, plnom rozkvitnutých hortenzií;

a pamiatke pani Ermenegildy Gargioni, najinteligentnejšej a najkreatívnejšej žene, akú som kedy stretla, z tohto sveta odišla pred dvoma rokmi, no aj keď oslepla, až do deväťdesiatich siedmich rokov šila na svojom šijacom stroji s pedálom;

a pamiatke Giuseppiny „Pescefritto – Smaženýryba“, jej priezvisko si nepamätám, no občas hneď po vojne k nám chodievala domov šiť, prevrátila nám veľa kabátov, mne ušila kopu zásteriek vpredu so zámikmi a volánikmi a mojím

bratom mnoho nohavíc s trakmi, a keď som mala päť rokov, naučila ma prvé stehy a trpezlivo mi vysvetlila základy šitia, vrátane používania šijacieho stroja s pákou;

a pamiatke mojej babičky Peppiny Sisto, ktorá ma naučila vyšívať bielou niťou aj farebnými niťami, a keď videla, že som si pri vyšívaní nenasadila náprstok (čo som nerobila nikdy a nerobím doteraz), sťažovala sa mojej mame a predpovedala mi, že zo mňa rastie neovládateľná žena;

a pamiatke všetkých dnešných šičiek Tretieho sveta, ktoré pre nás za biednu mzdu šijú moderné handry, čo za pár eur kupujeme vo veľkoobchodoch s lacným oblečením – každá vždy len ten jeden kúsok, ktorý vystrihne niekto iný ako pri pásovej výrobe – aj štrnásť hodín v kuse, s plienkami, aby nestrácali čas chodením na toaletu, a potom zhoria v jednej z tých obrovských fabriek-väzníc. Šitie je prekrásna kreatívna činnosť, ale nie takto, nie takto.

Príbehy aj postavy tejto knihy sú výplodom mojej fantázie.

Každá epizóda však má reálny základ v rozprávaní mojej babičky, vrstovníčky hlavnej postavy, v správach z dobových novín, z listov a pohľadníc, ktoré si schovávala v kufríku, a zo spomienok a anekdot našej „rodinnej kroniky“. Prepracovala som ich, zaplnila som medzery, povymýšľala som si podrobnosti, doplnila ďalšie postavy a niekedy som zmenila konce. No vo všeobecnosti sa fakty, o ktorých budete čítať, naozaj stáli, a to aj v lepších rodinách, ako hovorí staré úslovie.

Postava „krajčírky-nádenníčky“ bola úplne bežná a zvyčajne pôsobila v domácnostiach strednej triedy až do čias mojej útlej mladosti. Navyše, v období hneď po vojne, keď všetci museli prešívvať a využívať aj obnosené šatstvo. Hromadne vyrábaná bielizeň a oblečenie, ktoré si dnes možno kúpiť v obchodoch s odevmi, konfekcia a veľkoprodukcia prišli až neskôr. Keď sa v obchodoch objavili hotové lacné odevy, bohatí ľudia, ktorým záležalo na elegancii, alebo sa len chceli odlíšiť, si stále dávali šiť

„na mieru“, ale v renomovaných salónoch, v ozajstných krajčírstvach.

Čas krajčírok-nádenníčok sa skončil.

Cieľom tejto knihy je, aby navždy neupadli do zabudnutia.

ŽIVOT MÔJ, SRDCE MOJE

Mala som sedem rokov, keď mi moja babička začala zverovať jednoduchšie dokončovacie práce na kúskoch, ktoré šla doma pre zákazníčky v čase, keď ju nevolali pracovať k sebe domov. Po epidémii cholery, ktorá nemilosrdne vzala mojich rodičov, bratov i sestry a všetky ostatné babičkine deti a vnúčatá, mojich strýkov a tety a bratrancov i sesternice, sme z celej rodiny zostali iba my dve. Dodnes netuším, ako nás to obišlo.

Zostali sme chudobné, ale to sme boli aj pred epidémiou. Naša rodina nikdy nič nevlastnila, okrem sily mužských svalov a šikovnosti ženských rúk. Moja babička a jej dcéry i nevesty boli v celom meste známe svojím výborným a presným šitím a vyšívaním, čestnosťou, čistotnosťou a dôveryhodnosťou pri domácich prácach, keď šli slúžiť k bohatým pánom, kde zvládali vykonávať aj úlohu komorných, ktoré sa starali o šatník. A takmer všetky boli aj skvelé kuchárky. Muži pracovali ako nádenníci – murári, nosiči, záhradníci. Remesiel, ktoré vykonávali robotníci v našom meste, nebolo mnoho, ale pivovárstvo, lisovanie oleja, mlynárstvo a aj nekonečné práce pri

kopaní vodovodu si často vyžadovali neodbornú ľudskú prácu. Kam mi pamäť siaha, nikdy sme netrpeli hladom, hoci sme sa často museli sťahovať a potlačiť sa začas v pivničných či prízemných priestoroch v starom meste, keď sme nevládali platiť nájomné v novších bytoch, kde bývali ľudia z našej vrstvy.

Keď sme osameli, ja som mala päť rokov a babička päťdesiatdva. Bola ešte mocná a mohla si pokojne zarábať na živobytie, keby sa naplno vrátila pracovať do rodín, kde šila od mladosti a zanechala tam dobrý dojem. No nikde by jej nedovolili vodiť si tam aj mňa, a ona ma nechcela nechať v niektorom z ústavov či sirotincov, ktoré viedli mníšky, boli síce aj v našom meste, ale mali veľmi zlú povest'. Aj keby chodila slúžiť len na pol dňa, nemala by ma zatiaľ kde nechať. A tak si povedala, že nás obe uživí iba šitím u nás doma, a veľmi dobre sa jej to darilo, lebo si nespomínam, že by nám v tom čase niečo chýbalo. Bývali sme v malom dvojizbovom pivničnom byte panského domu v úzkej uličke vydláždenej mačacími hlavami v starom meste a nájomné sme si odpracovali: každý deň sme umývali vchod a schodisko až po štvrté poschodie. Babičke to každé ráno trvalo dve a pol hodiny, vstávala za tmy a až keď upratala vedrá, handry a metlu, pustila sa do šitia.

S eleganciou a vkusom zariadila naše izbičky tak, aby v nich mohla prijímať zákazníčky, ktoré k nám chodili s objednávkami, a občas aj vyskúšať si šaty, ktoré šila, aj keď takmer vždy ona chodievala za nimi so šatami zavesenými na predlaktí v plátennom obale, a na hrudi jej visel na stužke vankúšik so špendlíkmi a nožnice. Vtedy ma brávala so sebou a tisíc ráz mi nakazovala, aby som tichučko

sedela v kúte. Robila to preto, lebo ma nemala kde nechať, ale aj preto, aby som sa dívala a pomaly sa priúčala šiť.

Špecialitou mojej babičky bola bielizeň: kompletne vybavenie domácnosti, posteľná bielizeň, obrusy, plachty, ale aj pánske košele a dámske blúzky, spodná bielizeň, výbavičky pre novorodencov. V tých časoch len v niekoľkých obchodoch, aj to veľmi luxusných, predávali tieto kusy oblečenia už hotové. Našimi veľkými rivalkami v tomto smere boli mníšky karmelitánky, ktoré nádherne vyšívali. Moja babička však vedela ušiť odevy na každodenné nosenie aj večerné šaty, saká, kabáty. Všetko dámske. A, pochopiteľne, v zmenšenej mierke aj detské. Aj ja som bola vždy oblečená vkusne, čisto a upravene, na rozdiel od iných malých otrhancov z našej ulice. No babičku aj napriek jej veku pokladali za „krajčírku“, na ktorú sa obracali s jednoduchšími, bežnými vecami. Skutočné krajčírky boli v meste len dve, súperili medzi sebou a šili pre bohaté dámy módne odevy, obe mali salón a niekoľko zamestnankýň. Z hlavného mesta im chodili katalógy s modelmi a v niektorých prípadoch aj látky. Dať si ušiť šaty u nich stálo hotový majetok. Tá suma by nám s babičkou vystačila aj na dva roky pohodlného života, možno i viac.

V meste žila aj rodina advokáta Proveru, a títo si bállové a slávnostné šaty pre manželku a dve dcéry dali voziť priamo z Paríža. Bola to ozajstná výstrednosť, lebo advokát Provera bol v celom meste známy lakomec, hoci patrila k najbohatším občanom. „Čím viac peňazí, tým väčší blázon,“ vzdychla si moja babička, ktorá v mladosti pracovala u rodičov advokátovej manželky. Aj oni boli nesmierne bohatí a ich jediná dcéra Teresa dostala mimoriadne štedrú

výbavu ako nejaká americká dedička, dali ju priviezť z Paríža, a okrem toho aj rentu ako princezná. No zať bol zjavne ochotný míňať iba na eleganciu svojich žien, ale na svoju nie. Ako všetci páni, aj advokát si svoje oblečenie zabezpečoval u pánskeho krajčíra, čo bolo povolanie celkom iné ako naše: pánski krajčíri používali úplne iné látky, iné strihy, iné techniky ušitia, iné pravidlá učenia sa remeslu; na tomto poli nesmela pracovať nijaká žena, možno preto, že im stud nedovolil dotýkať sa mužských tiel pri meraní, neviem, ale bola to dávna tradícia. Dva úplne oddelené svety.

Babička bola analfabetka. Nikdy si nemohla dovoliť luxus chodiť do školy a teraz, hoci po tom veľmi túžila, nemohla ho dopriať ani mne. Musela som sa čím skôr naučiť pomáhať jej a celý svoj čas venovať práci. Alternatívou bol, ako mi vždy spomínala, sirotinec, kde by ma boli naučili čítať aj písať, ale tam by som žila ako vo väzení, trpela by som zimou, jedla by som mala málo a zlého, a potom v štrnástich rokoch by sa so mnou rozlúčili, a čo by som mohla robiť, iba slúžku: žiť v cudzom dome, ruky ustavične v studenej vode, alebo popálené od hrncov a od žehličky, a poslúchať, poslúchať dňom aj nocou, bez najmenej perspektívy či nádeje na zlepšenie? No ak sa vyučím remeslo, vždy budem nezávislá. A babička mi prezradila po mnohých rokoch, krátko pred smrťou, čoho sa najviac bála: že keby bola slúžkou a spávala pod jednou strechou s rodinou, mohol by ju obťažovať pán alebo mladí páni.

„Ja by som sa veru ubránila!“ vyhlásila som rozhorčene. A až potom mi babička porozprával smutný príbeh jej sesternice Ofelie, ktorú domáci pán obťažoval a ona ho odsotila,

vyfackala a pohrozila mu, že všetko prezradí manželke. On z pomsty a aby predišiel obvineniu, vzal zo salóna zlatú tabatierku a tajne ju schoval do izbičky, kde Ofelia spávala. Potom išli spolu s manželkou prehľadať slúžkinu izbičku, a keď tam objavili stratenú tabatierku, na hodinu ju prepustili a nedali jej nijaké odporúčanie. Pani porozprávala o krádeži všetkým známym. Táto informácia sa hneď rozniesla a ani jedna slušná rodina nechcela v dome „zlodejku“. Jediná práca, ktorú si Ofelia našla, bola umývačka riadu v krčme. Lenže aj tam jej opití hostia strpčovali život, dávali jej neslušné návrhy, hádali sa o ňu a občas aj pobili. Raz večer ju zadržala polícia, a to bol začiatok konca. Policajné pravidlá po prijatí Cavourových a Nicoterových zákonov boli tvrdé. Ofelia dostala výstrahu a pri tretej bitke, za ktorú vôbec nemohla, ju prinútili registrovať sa ako prostitútku a zavreli ju do verejného domu, kde ochorela, a o niekoľko rokov v nemocnici zomrela na francúzsku chorobu.

Pre babičku bola táto príhoda ako zlý sen. Vedela, aká tenká hranica je medzi čestným životom a peklom z utrpenia a hanby. Kým som bola malá, nikdy mi to tom nerozprávala, ba robila všetko preto, aby som sa nedozvedela nič o čomkoľvek, čo nejako súviselo so sexom, vrátane všetkých z neho vyplývajúcich nebezpečenstiev.

Zato mi veľmi skoro vložila do ruky ihlu a niť a zopár odstrižkov, ktoré jej zostali. Ako dobrá učiteľka mi to ponúkla ako hru. Mala som starú papierovú bábiku, veľmi ošúchanú, zdedila som ju po jednej zosnulej sesternici, jej mame ju pred mnohými rokmi venovala pani, u ktorej slúžila. Veľmi som ju mala rada a bolo mi ľúto, že je taká nahá a vidno jej všetky odreniny. (To babička ju v noci

vyzliekla a schovala jej šaty.) Netrpezlivo som sa snažila ušiť jej aspoň košielku, šatku, a potom prikrývku, a potom zásterku; cieľ boli, pochopiteľne, elegantné šaty so zámikmi a čipkovým okrajom. Nebolo to ľahké, a napokon dielo dokončila babička.

No medzitým ma naučila robiť dokonalé okraje maličkými rovnakými stehmi tak, aby som si nepopichala prsty a nezakrvavila ľahučký biely batist košielok pre novorodencov či vreckoviek. Ako sedemročná som už bežne zapracúvala okraje. Tešilo ma, keď mi babička hovorila: „Veľmi, veľmi mi pomáhaš.“ A naozaj, počet kusov, ktoré babička za týždeň stihla ušiť, rástol z mesiaca na mesiac a aj zárobok, hoci nevelký, sa zvyšoval. Naučila som sa robiť ažúrku na prestieradlá, bola to monotónna práca, ktorá mi dovolila snívať, aj rebríčkový vzor, ktorý si vyžadoval viac pozornosti. Potom, keď som trochu podrástla, babička ma púšťala von aj samu, kúpiť niť do galantérie, odovzdať ušité kusy, a ak som sa po ceste nazad na polhodinku zastavila pohrať sa na chodníku s dievčatkami z našej štvrte, nič nenamietala. Ale nerada ma nechávala samu príliš dlho, keď niekedy musela celý deň šiť u niektorej zákazníčky, a tak ma vodila so sebou s odôvodnením, že jej budem pomáhať. Bolo to pre nás veľmi výhodné, pretože aj počas tmavých dní sme používali sviečky či petrolej do lampy tam a nemuseli sme míňať náš. A na poludnie sme dostali obed, takže v tých dňoch sme ušetrili aj za jedlo. Dobrý obed, oveľa lepší než naše zvyčajné jedlo, cestoviny, mäso aj ovocie, niekedy sme museli ísť jesť do kuchyne so slúžkami, a niekde nám obed servírovali, len nám dvom, v miestnosti na šitie. K stolu panstva nás nepozvali nikdy.

Ako som povedala, v bohatých krásnych domoch mali zvyčajne jednu miestnosť vyhradenú na šitie, svetlú s veľkým stolom, kde sa dalo dobre žehliť, rozprestrieť látku pred strihaním, a často tam mali – zázrak nad zázraky – šijací stroj. Babička na ňom vedela šiť, neviem, kde sa to naučila, a ja som ju fascinovane pozorovala, ako hore-dolu hýbala pedálom v pravidelnom rytme a látka rýchlo utekala pod ihlu.

„Keby sme tak mohli mať takúto mašinku doma,“ vzdychla si, „koľko zákaziek by som mohla prijať!“ No obe sme vedeli, že niečo také si nikdy nebudeme môcť dovoliť, a navyše by sme šijací stroj ani nemali kam dať.

Raz večer, keď sme skončili prácu a skladali sme si veci pred odchodom domov, vošla dnu dcérka domácej pani asi v mojom veku, ktorú mama zozadu postrkovala a pre ktorú sme šili šaty na birmovku. Vtedy som mala jedenásť rokov. Dievčatko mi nesmelo podávalo obdĺžnikový balíček, starostlivo zabalený do tvrdého baliaceho papiera a previazaný špagátom.

„To sú vlašjšie detské časopisy,“ vysvetlila matka. „Erminia ich už niekoľko ráz prečítala a každý týždeň dostane nový. Myslela si, že by ťa potešili.“

Ešte predtým, ako by ma babička zastavila výhražným pohľadom, mi vyklázlo z úst:

„Ja neviem čítať.“

Slečna Erminia sa rozpačito pozerala na špičky svojich topánok a tvár zmrštila do grimasy, akoby sa už-už chcela rozplakať. Matka sa okamih zaváhala, no vzápätí sa nenúteno usmiala.

„To nič. Môžeš si prezerat obrázky, sú krásne.“ A vložila mi balíček do rúk.

Mala pravdu. Keď som doma balíček rozbalila a obsah som si rozložila po posteli, vyrazilo mi to dych. Nikdy v živote som nevidela nič krajšie. Niektoré obrázky boli farebné, iné bielo-čierne, ale všetky ma fascinovali. Čo by som bola dala za to, aby som si mohla prečítať, čo bolo napísané pod nimi! V noci som si stiahla na hlavu prikrývku a trochu som si poplakala, ale nechcela som, aby ma babička začula. Lenže ona ma začula. Nasledujúci týždeň, keď sme skončili prácu u slečny Erminie, povedala mi: „Dohodla som sa s Luciou, dcérou majiteľky galantérie. Vieš, že je zasnúbená a o dva roky sa ide vydávať. Sľúbila som jej, že jej vyšijeme dvanásť prestieradiel s monogramom vyšitým plným stehom a ona ťa zato dva razy do týždňa bude učiť. Vyštudovala za učiteľku, aj keď nemá diplom. Som si istá, že sa to rýchlo naučíš.“

Ale trvalo to takmer tri roky, lebo Lucia bola neskúsená a ja som mala na učenie málo času. Pomáhala som babičke pri čoraz zložitejších prácach, a keď sme chodili šiť k zákazníčkam, musela som vynechávať hodiny. Spočiatku som nemala šlabikár a nechcela som od babičky pýtať peniaze, preto som poprosila Luciú, aby ma učila čítať zo stránok časopisov, a ona súhlasila.

„Výborne. Aspoň to nebude také nudné.“

Mala už skoro dvadsať rokov, ale bavila sa ako malé dievčatko na hádankách, na článkoch o zvláštnych zvieratách, na jazykolamoch. Básničky boli veselé, smiali sme sa na nich, ale neboli to slová, ktoré sme používali každý deň. Po niekoľkých mesiacoch sme si museli požičať školskú učebnicu. Ja som sa učila veľmi rada a bola som vďačná svojej improvizovanej učiteľke. Navrhla som babičke, aby

pre ňu nechystala prestieradlá s monogramom vyšíтым plným stehom, všetky som ich chcela povyšovať ja sama. Dokončila som ich tesne pred Luciiným sobášom. A za lekcie, ktoré mi dávala nasledujúci rok, som jej ušila dvanásť košieľok rozličnej veľkosti pre dieťaťko, ktoré čakala. Povyšovala som jej aj jedny šatočky, pri ktorých som sa inšpirovala oblečením malých princezien Jolandy a Mafaldy, ich obrázok spolu s kráľovnou som videla na veľkej fotografii, vyloženej vo výklade jedného obchodu. Keď sa Lucii krátko po mojich štrnástych narodeninách narodil pekný chlapec, povedala mi: „Koniec lekcií. Teraz už nemám čas. A už si dosť veľká, môžeš pokračovať aj sama.“

A na precvičovanie mi venovala svoje „časopisy“, na ktoré už vôbec nemala čas. Keď som v nich listovala, mnohé strany sa rozpadávali od častého používania. V skutočnosti to ani neboli časopisy, ale libretá k operám. Nikdy som nebola v divadle, ale vedela som, že každý rok prišla do mesta operná spoločnosť, ktorá uvádzala súčasné opery. Nechodievali na ňu len bohatí páni, ale aj obchodníci a občas si aj nejaký remeselník mohol dovoliť miesto na galérii. Ja som mnohé árie poznala, lebo naše najmladšie zákazníkky ich vyspevovali v salónoch, sprevádzajúc sa na klavíri.

Čítala som si tie libretá, akoby to boli romány, a s úžasom som zistila, že všetky, úplne všetky boli o láske. O láske vášnivej, o láske osudovej. Tejto téme som zatiaľ nevenovala veľkú pozornosť, ale od tej chvíle som pri debatách dospelých zvedavo natŕčala uši.

V tých dňoch sa v salónoch významných rodín, v kaviarňach, ale aj v našej uličke a príľahlých uliciach, až po stoly

trhovníkov, rozprával príbeh, ktorý veľmi pripomínal Luciiine melodrámy. Sedemnásťročná dcéra pána Artonesiho sa bezhlavo zalúbila do markíza Rizzalda a chcela sa zaňho vydať aj napriek otcovmu nesúhlasu. S babičkou sme poznali rodinu Artonesiovcov, ktorá bývala len niekoľko ulíc od našej, vo veľkom byte na prvom poschodí panského, elegantného domu, akých bolo v starom meste veľa, a to nad prízemnými priestormi, ktoré kedysi slúžili ako stajne, a teraz, keď sa kone a vozy používali už menej, sa stali útočiskom pre tých najchudobnejších a najzúfalejších. Viac rás sme boli šití u Artonesiovcov, keď náš prišla zavolať ich guvernanka. Viedla im domácnosť od smrti manželky pána Artonesiho pri veľkej epidémii. Zanechala jedinou dcéru, hlavnú postavu práve tohto v celom meste omieľaného ľúbostného príbehu. Slečna, ktorú sme videli vyrastať a ušili sme pre ňu niekoľko domácich zásteriek a zopár letných šiat z vyšívaného mušelínu, sa volala Ester a pre otca bola svetlom jeho očí, zbožňoval ju a nevedel jej odoprieť nič, ani ten najšialenejší nápad. Nielenže jej nedávno kúpil koncertné krídlo, ktoré dal doviezť až z Anglicka, ale dovolil jej navštevovať lekcie jazdy na koni, kam chodili takmer výlučne mladí muži, len sem-tam nejaká mladá pani v sprievode manžela. V meste sa pošuškávalo, že Ester Artone-si nejazdila na koni bokom, ale obkročmo, a preto nosila pod sukňou aj nohavice. Napriek sťažnostiam guvernanky a príbuzných jej otec toleroval absolútny nezájem o šitie, vyšívanie, kuchyňu a všetko, čo sa týkalo vedenia domácnosti. A keď si Ester zmyslela, že sa chce učiť cudzie jazyky, najal starú Tunisanku, ktorá ju dva razy do týždňa vyučovala francúzštinu, americkú novinárku, ktorá dlhé roky žila

v našom meste, na angličtinu a kňaza so seminára, ktorý jej dával lekcie latinčiny a gréčtiny. Okrem toho mala Ester od malička súkromného učiteľa botaniky, chémie a geografie, ktorý jej aj vysvetľoval, ako fungujú novo vynájdene stroje. Takéto vyučovanie ju bavilo a nikdy sa z neho nenažila uliať. (Aj ja som to zbožňovala, pretože raz, keď sme u nich doma šili, vošiel pán učiteľ do izby, kde sme pracovali, a dovolil mne aj babičke vypočuť si vysvetlenie, ako funguje mechanizmus nového nemeckého šijacieho stroja. Pán učiteľ ho celý kompletne rozobral, povedal nám názov a funkciu každého kúska, všetkých sme sa mohli dotknúť, potom ho postupne poskladal, súčiastku po súčiastke, a babičke vysvetľoval, kde a ako ho treba mazať. Ja som vtedy mala jedenásť rokov a videlo sa mi to ako zázrak.)

„Chce ju vychovať ako chlapca,“ rozhorčene si šepkali príbuzné. Švagriná pána Artonesiho mu to aj povedala na rovinu: „Pozri, keď sa Ester vydá, všetko toto jej bude úplne nanič. Ty ju ničíš.“ Ale on len hodil plecom a odporúčal jej, aby sa venovala výchove vlastných dcér, z ktorých vyrastali afektované slečinky.

Pán Artonesi si mohol dovoliť takúto výstrednosť a pohrdanie konvenciami, ako aj všetky s tým spojené výdavky, lebo bol veľmi bohatý. Vlastnil rozľahlé pozemky, kde pestoval pšenicu, jačmeň a chmeľ, ale na rozdiel od iných latifundistov aj sám bol podnikavý a neuspokojoval sa len s výnosmi z hospodárenia svojich nájomcov. Osobne riadil niekoľko svojich mlynov, kde sa mlela múka aj pre iných pestovateľov, a veľký pivovar, jediný v našom regióne. Jeho dcéra ho pri týchto inšpekciách často sprevádzala.

„Jedného dňa sa o toto všetko budeš musieť starať ty,“ hovorieval jej.

„Postará sa jej manžel,“ opravovala ho švagriná, Esterina teta z matkinej strany. „Ibaže by si z nej všetkými týmito tvojimi extravaganciami spravil starú dievku.“

Bolo takmer nemysliteľné, že by sa to mohlo stať, pretože slečna Ester Artonesi bola nielen bohatou dedičkou, ale aj vychýrenou krásavicou. Mala štíhlu postavu, pohybovala sa nezvyčajne elegantne a pôvabne, a do jej nežnej, výraznej tváriky sa zamilúvali aj tí najdrsnejší a najľahostajnejší muži. Točilo sa okolo nej množstvo ctiteľov, no ona si ich vedela držať od tela. Lásková, nikdy nie nepríjemná, im niekoľkými slovami dala najavo, aby sa od nej držali bokom. Za toto som ju obdivovala. Vtedy sa mi všetci muži videli smiešni a bavila som sa na ich koketnosti. Isté veci sa mohli udiť jedine v melodrámach, len tam sa dali vyslovovať isté absurdné a afektovane sentimentálne frázy.

Keď som počula, že slečna Ester sa zaľúbila do markíza Rizzalda, s ktorým sa zoznámila pri koňoch, nemohla som tomu uveriť. Predovšetkým mi tridsaťročný markíz pripadal pre ňu starý. Babička však na tom nevidela nič zvláštne. Ako to okomentovali s majiteľkou galantérie, kde sme si kupovali ihly a nite, markíz mal aj istý majetok, takže nehrozilo, že by sa chcel ulakomiť len na Esterino veno. Navyše mal starý vážený šľachtický titul, a po veľkej epidémii bol v rodine jeho jediným nositeľom. Bolo logické, že sa chcel čím skôr oženiť a priviesť na svet dediča, prípadne si založiť početnú rodinu, ešte kým bol dosť mladý. Vek jeho snúbenice neznamenal pre moju babičku